

Acıya Dair

Derviş Aydın Akkoç

İnsan açısından esas mesele belki de sadece acılara göğüs görmekten, bu süreçte acının diline kapılmadan, dünyayı kötülemeden; icabında asude ve efkârlı bir edayla yaşamı sürdürmekten ibaret. Mutluluk addedilen duygu da bu göğüs germe durumuyla alakalı sanki: Goethe bir zorluğu, bir acıyı aşıp geçme, *geride bırakma duygusu*, bu duygunun verdiği hak edilmiş bir kıvanç olarak mutluluktan söz ediyordu. Bu fasılda hazzın acının karşıtı bir yere yerleştirilmesi, acıdan mutlak bağımsız bir süreç olarak değerlendirilmesi, ya da acı çekmedeki örtük hazları ifşa edip de hazzın zaferine çanak tutulması ne hazin! Oysa bu dünyada acılar da var: hem karşıt ya da iç içe, acıyla kıyaslandığında “hazzın hâlâ daha karanlık” olduğuna işaret eder Freud. Hangi ara bu denli şeffaf, bu denli albenili, bu denli sorgusuz sualsiz hükümran oldu haz: metaları allayıp pullayan, arzu imgelerini çoğaltan reklamcılar mı, vaatlerde bulunan politikacılar mı, şamatalı eğlenceleri, “ucuz özgürlükleri” dolaşıma sokanlar mı, teselli dağıtan din adamları mı, saygısız hürmetsiz beşeri ilişkiler mi, börtü böceğe dizeler indiren keyif erbabı sanatçılar mı, kimlerdir bu haz iktidarının mimarları?

Belki de kesin failleri yoktur bu sürecin, ama bu hükümran haz karşısında acı nasıl da yaşamdan ötelere, görülmesi istenmeyen, varlığı yadsınıp hoş karşılanmayan, uzak arkaik zamanlara havale edilmiş halde. Acı çeken özne cüzzamlı muamelesi görür. Kişi acı çekiyorsa, efkârlıysa, tadı yoksa, gönül terazisinin ayarı kaçmışsa ahmaklıktandır bu. Tüketim hırslarına gömülü bir toplumda hazzın (zevkin, keyfin, tadın) bölünüşü, konuşkanlığı, *gösteriş düşkünlüğü* acının aklına fikrine, suskunluğuna, mahremiyetine galebe çalar. Küstahlaşmış haz acının peçesini aralamak, sinsî sinik bir merakla onu konuşma alanına, dil düzlemine çekmek ister. Dilden yana güya iyi niyetli, dostanedir ama edimini konuşma aracılığıyla acıyı sulandırmak, üstelik acıyı hiddetle buluşturmak, değersiz kılmak üzere icra eder. Hazzın gelgeç ve uçucu niteliği karşısında acının hafızayla ilişkisi çok daha kuvvetlidir, anlatılarak, söyleme çekilerek, *siyasallaştırılarak* hafıza silinmek istenir: hatırlamanın kişiye has yordamına saygısızlık edilirken *unutma dışarıdan*

bir dayatma olur... Mutlak bir unutuş için değilse bile acının kuvvetlerini yatıştırmak için: Başkalarının acılarına ilişmeden, acılar arasında hiyerarşi icat etmeden, acılarda ortalık kurma sahtekârlığına kapılmadan *kişinin kendine ait bir acıyı* yaşaması, acısına sahip çıkması, onu kabullenmesi ve onunla baş başa kalıp *kendi ağzıyla* sohbet etmesi... Edip Cansever'in dizesi: "Benim olmayan bir acıyla yaşıyorum." Kişinin kendisinin olmayan bir acıyla yaşlanması kadar üzücü ne olabilir: Sevinç, fikir, umut gibi acının da kişinin kendisinin olması, ona bir şey katması, onu değiştirmesi, geliştirmesi, hatta güzelleştirmesi...

* * *

"İnsanlara acı çekiyorum diyorum, 'ama bayım sizde acı çeken bir insanın yüzü yok' diyorlar" diye şikâyet ediyordu Dostoyevski'nin İvan Karamazov'u. Öyle ya, hazzın büsbütün değilse bile acının kesin kanıtlara ihtiyacı vardır, daima şüpheli olan, yalanla suçlanacak ve dahası kahkahayla mühürlenecek olan odur: bedeninin en açıktaki kısmı, en kırılğan, en müstehcen kısmı olarak "yüz"ün ille de acıdan çarpılması, hurdaya çıkması mı gerekir? Kimselere sataşmadan, derdini dünyaya boca etmeden, bekleyerek ya da susarak acılarına katlanan, kendi zorluklarını aşmak isteyen bir özne neden konuşmaya zorlanır, dile ve söyleme mahkûm edilir, acı söz konusu olduğunda? Konuşmaya, anlatmaya kışkırtmaktansa "bırakın yaralı geyiği gitsin ağlasın..." müsaadesi, hoşgörüsü neden böylesine nadirattandır? Öte yandan, acının dahi çekilemediği, çekilse özneyi ferahlatacağı, sağaltacağı durumlar, anlar da vardır hayatta. İvan Karamazov yüzünde belli etmese de hiç değilse içinde çekebiliyordur acısını: yaşamın billur kadehini dudaklarına bir kez götürmüştür, o kadehi yere çalıp çalmama kararı onundur, ve gidip köhne mezarlıklarda gezinecektir bundan sonra, kimi ne ilgilendirir! İvan Karamazov'dan farklı olarak Raskolnikov'unsa acı çekme imkânı dahi elinden alınmıştır, eylemi ve yaptığı "kötülük" ona acıyı, pişmanlığı yasak eder:

"Niçin yaşayacaktı? Neye heves edecekti? Neye ulaşmaya çalışacaktı? Var olmak için mi yaşayacaktı sadece? Ama o eskiden de bir düşünce, bir umut, bir hayal uğruna bin defa kendi varlığından geçmeye hazır bir insandı. Yalnızca var olmak hep az gelmişti ona. Hep daha fazlasını istemişti. (...) Hiç değilse pişmanlığı çok görmeseydi kader; halbuki acıtan, yakıp kavuran, uykularını

kaçıran bir pişmanlığı... ah, nasıl da sevinirdi buna! Acılar da gözyaşları da yaşamdı ne de olsa! Ama o işlediği cinayetten pişmanlık duymuyordu hiç!”¹

“Daha fazlasını istemenin” hep bir bedeli vardır, yetinmezlik kendi sonuçlarını doğurur. Raskolnikov sadece var olmanın ötesine taşan bir arzuyla, *sınır aşma* arzusuyla kıvrılır; bu arzuyla baş edemez. Sınırlar onu püskürtür. Bir düşünce, bir umut için bin defa kendi varlığından geçmeye hazır olmanın, bu saikle eylemde bulunmanın, cinayet işlemenin ve bu eylemin neticelerinin altında kalır: onu helak eden kesinlikle *vicdanı* değildir, pişmanlık ve acıyı dahi ona reva görmeyen şey “daha fazlasını” istemek, hatta “daha fazla”dan da öte sadece *istemektir* aslında. İlk ve bağışlanmaz günahını istemekle işlemiştir. Eylemi ve bunun sonuçları gururunu harap etmiştir, gururu ve haysiyeti öylesine paramparça olmuştur ki, bu gurur dağılmasından ötürü acı çekemiyor, pişmanlık yastığına başını koyamıyordur: ruhsal dünyasının onarılması için isteme günahının kefareti olarak acıya ve pişmanlığa yer kalmamıştır...

* * *

Acıları sıradan ve sıra dışı diye ayırmadan, bir acının karşısına bir başka ve daha şiddetli bir acıyı çıkarmadan, *yaşamı acıya indirgemedi*, dövünmeden, konuşma ve susma diyalektiğinden el alan iktidar oyunlarına kapılmadan, *acının siyasal istismarına* karşı uyanık olarak, acı ve hazzı birbirlerine düşman etmenden, ilgi çekmek üzere yüksek perdeden acıları dillendirip de sözü boğmadan acının varlığını kabul etmek; kapitalizmin haz makinesinin her yana nüfuz ettiği bir zemin ve zamanda hele, insan bedeninde ve ruhunda acılara da yer açmak, onları da buyur etmek, insanı insan yapan şeyler arasında acının da olduğunu bilmek: vakarla acı çekmek, acıları göğüslemek, bu göğüslemenin verdiği mutluluğu yaşamak ve sonra gelecek acılara az çok hazırlıklı olmak...

¹ Dostoyevski, *Suç ve Ceza*, çev: Hilal Eren, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.

31 Mayıs 2020 Pazar

www.birikimdergisi.com